

רע"פ 6376/18 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

רע"פ 6376/18

לפני: כבוד השופט ג' קרא

המבקש: פלוני

נגד

המשיב: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה בע"פ 59789-12-17 שניתן ביום 22.3.2018 על ידי כב' השופט הבכיר י' גריל, כב' השופט א' לוי וכב' השופטת העמיתה ש' שטמר

בשם המבקש: עו"ד ד"ר איילת עוז ועו"ד מוטי לוי

בשם המשיבה: עו"ד איתמר גלבפיש

החלטה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (כב' השופט הבכיר י' גריל, כב' השופט א' לוי וכב' השופטת העמיתה ש' שטמר) מיום 22.3.2018 בע"פ 59789-12-17 וע"פ 60162-12-17, בגדרו התקבל ערעור המדינה על הכרעת דינו של בית משפט השלום בקריות (כב' השופט מ' עלי) מיום 15.10.2017 בת"פ 53265-11-14.

רקע והליכים קודמים

1. המבקש הועמד לדין בעבירה של כניסה ושהייה בישראל שלא כדין, לפי סעיף 12(1) לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 ובעבירה של הפרעה לשוטר במילוי תפקידו לפי סעיף 275 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק). על פי כתב האישום המתוקן, שהה המבקש בישראל ללא היתר שהייה כדין והחל נמלט מהשוטרים שעצרוהו.
2. המבקש הודה ביסודות העבירות אולם טען לקיומה של הגנת צורך (מכאן ולהבא למען הדיוק ולמען האחידות ייעשה שימוש במונח סייג הצורך) לפי סעיף 34א לחוק, בהיותו נתון בסכנת חיים על רקע נכונו למכור קרקעות בשטחי הרשות הפלסטינית לעמותה יהודית. בית משפט השלום, ששמע הוכחות, קבע כי המבקש הניח תשתית ראייתית מספקת ועורר ספק סביר באשר לתחולת סייג הצורך ויש לזכותו, בשל כך, מעבירה של כניסה לישראל ושהייה בה בניגוד לחוק. לצד הזיכוי, הורשע המבקש בעבירה של הפרעה לשוטר במילוי תפקידו ודינו נגזר למאסר מותנה וקנס.
3. המבקש והמשיבה גם יחד ערערו על פסק הדין. המבקש ערער על הרשעתו בעבירה של הפרעה לשוטר והמשיבה ערערה על זיכוי מעבירה של כניסה לישראל ושהייה בה בניגוד לחוק. בית המשפט המחוזי דחה את ערעור המבקש, קיבל את ערעור המשיבה והשיב את התיק לבית משפט השלום לגזירת הדין.
4. בגזר הדין העמיד בית משפט השלום את עונשו של המבקש על שלושה חודשי מאסר לריצוי בפועל, הורה על הפעלת מאסר מותנה שירוצה בחופף, כך שבסך הכל ירצה המבקש ארבעה חודשי מאסר בניכוי ימי מעצרו, וזאת בנוסף לעונשים שהוטלו עליו בגזר הדין הראשון, שבו נדון על עבירה של הפרעה לשוטר במילוי תפקידו (גזר דינו של בית משפט השלום מיום 2.5.2018). המבקש ערער על גזר הדין וערעורו התקבל, בהסכמת המשיבה, כך שעונש המאסר בפועל בוטל (פסק דינו של בית המשפט המחוזי מיום 7.6.2018).
5. להשלמת התמונה יצוין, כי המבקש ברח משטחי הרשות הפלסטינית בסוף שנת 2012, וזו לו הרשעתו הרביעית בעבירה של שהייה שלא כדין. במהלך מאסרו האחרון של המבקש, בגין העבירה השלישית במספר, דחתה ועדת המאוימים בקשה שהגיש למתן היתר שהייה בנימוק כי אין אינדיקציה למאוימות ולסכנה לחייו וכי במוקד הדברים עומד סכסוך משפחתי (החלטה מיום 9.3.2014). עוד יצוין, כי במהלך ההליכים הקודמים העלה המבקש את טענת המאוימות בפני השוטרים כמו גם בפני קצין המודיעין של בית הסוהר שבו ריצה עונש מאסר, כשלטענתו פניותיו לא זכו לטיפול. כמו כן, כעולה מתגובת המשיבה, נדון עניינו של המבקש בפעם השלישית בפני ועדת המאוימים, וזו דחתה את בקשתו להיתר שהייה (החלטה מיום 26.7.2018).

נימוקי פסק דינו של בית המשפט המחוזי

6. בפסק דינו התבסס בית המשפט המחוזי על הקביעות העובדתיות שבהכרעת דינו של בית משפט השלום ודן בשאלות משפטיות הנוגעות לסייג הצורך ולתחולתו על המבקש. נקבע כי סייג הצורך נועד לחול על מצבים קונקרטיים ולתת מענה למצבים, שבהם נקלע אדם באורח בלתי צפוי לסיטואציה שבה עליו לבצע מעשה שאינו חוקי לשם הגנה על אינטרס חשוב מפני פגיעה חמורה בו. וזאת, רק אם הפעולה בה נקט הינה סבירה והיא האלטרנטיבה היחידה הנתונה בידיו העשויה למלטו מאותה סכנה. בית המשפט דחה את הקביעה כי הסכנה למבקש ממשיכה לעמוד בעינה גם לאחר כניסתו לישראל וכי שהייה הנמשכת בישראל, שלא כדין, דרושה על מנת להדוף את הסכנה. נקבע כי גם אם המבקש נכנס לישראל שלא כדין באופן שנובע מסייג הצורך, הרי שאין הכניסה מכשירה את המשך שהייתו בישראל ללא רישיון. לפיכך, קבע בית המשפט כי היה על המבקש להסגיר עצמו לשלטונות ולבקש להישאר בישראל לנוכח הסכנה

הנשקפת לו מחוץ לתחומה.

בית המשפט המחוזי דחה גם את קביעת בית משפט השלום לפיה לא עמדו למבקש חלופות אחרות לפעולה. נקבע כי "מי שמצוי בישראל שלא כחוק בשל סכנה הנשקפת לו, לטענתו, במקום מגוריו, לא יישמע בטענה, שהוא עושה דין לעצמו ולא פונה לרשויות המוסמכות פן אלו לא יעתרו לבקשתו". כמו כן נדחתה קביעת בית משפט השלום כי פעולתו של המבקש היתה סבירה וכי פעולות מסוג זה לא יוצרות סיכון שאינו סביר. תחת זאת, נקבע כי בהתחשב בכך שהחלטותיה של ועדת המאוימים מתבססות על מידע מודיעיני ביחס לסיכון הנשקף מן הפונים אליה ובית המשפט הדן בהליך הפלילי אינו מצויד בכלים לקביעות מסוג זה, כך "שאפילו טעמים בסיסיים של מדיניות משפטית ראויה המוקרנים בהכרח על דרישת הסבירות שבסייג הצורך מחייבים הימנעות מהכרה בסייג הצורך בכגון דא".

טענות הצדדים

7. לטענת המבקש בקשתו מעלה שאלות עקרוניות בנוגע לפרשנותו של סייג הצורך, שיש להן השלכות רחב משמעותיות החורגות מעניינו והן מצדיקות מתן רשות ערעור. בתמצית, נטען כי המחלוקת בין הערכאות דלמטהסבה סביב הפרשנות המשפטית של סייג הצורך על מרכיביו, ובייחוד בשאלה האם סייג זה עומד גם למי ששהה בישראל משום שנשקפת סכנה לחייו בשטחי הרשות הפלסטינית ובשאלת היקף התפרשותה של דרישת הפנייה לרשויות ביחס לנאשמים הנמנים על אוכלוסיות מוחלשות, שנגישותם להליכים משפטיים הינה מוגבלת. בהקשר זה נטען כי המבקש פנה שוב ושוב לרשויות בבקשת עזרה-ובכלל זה לחוקריו, לקצין המאוימות בכלא, ופנה בפניה עצמאית לוועדת המאוימים- אך אלו לא סייעו לו. לפיכך, בשים לב לנסיבות חייו הקשות ולמאפייניו כאדם בודד, חסר השכלה ומקצוע, שאינו שולט בשפה העברית, ולכך שלא היה מיוצג בשלב שלאחר דחיית בקשתו על ידי ועדת המאוימים, אין באי פנייתו לרשויות בתקופה שבין החלטת ועדת המאוימים לבין מעצרו כדי לבסס קביעה כי לא מתקיימות דרישות הסבירות והבלעדיות שבסייג הצורך.

8. לעומתה, עמדת המשיבה היא כי דין הבקשה להידחות משאין היא מעלה כל שאלה משפטית רחבה החורגת מעניינו של המבקש אלא מרוכזת ביישום סייג הצורך על נסיבותיו של המבקש, בהתאם לאופן בו פורש הסייג פעמים רבות בעבר בפסיקת בית משפט זה. לשיטתה, הרשעת המבקש בדין יסודה ואין היא מבססת טענה לעיוות דין. לגופו של עניין, טענתה היא כי על פי פסיקת בית משפט זה, כמו גם על פי החוק והספרות המשפטית, עניינו של הסייג הצורך הוא במצב חירום שבו נדרשת פעולה "אד הוק" המהווה עבירה, שאין לאדם ברירה אלא לעשותה. לפיכך, סייג זה לא יעמוד למי שהיה בידו לפנות לרשויות חלף ביצוע העבירה. כך הדבר גם בעניינו של המבקש שבעת ששהה בישראל כבר לא היה נתון לסכנה ובמשך שישה חודשים לא פנה לרשויות. בהתנהגות זו יש משום עשיית דין עצמית ואין היא עומדת בתנאי הנחיצות, שעניינו מצבים שבהם לא היתה לאדם ברירה אלא להפר את החוק. עוד נטען כי חובת הפנייה לרשויות כחלק מדרישת הנחיצות הוכרה בפסיקת בית משפט זה בכל הנוגע לסייג הצורך, להגנת הכורח ולהגנה עצמית. לבסוף טענה המשיבה, כי מכלול הנסיבות המקלות בעניינו של המבקש, לרבות קשיי הגישה לערכאות, רלוונטיות לשלב העונש ולא לשלב ההרשעה בדין.

דין והכרעה

9. כידוע, ההצדקה למתן רשות לערעור שני, קמה במקרים חריגים בלבד המעוררים שאלה בעלת חשיבות ציבורית.

עמוד 3

או כללית החורגת מעניינים הפרטי של הצדדים (ר"ע 103/83 חנין חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לב(3) 123 (1982)), או במקרים שבהם מתעורר חשש לאי-צדק מהותי או לעיוות דין (רע"פ 6487/12 דביר נ' מדינת ישראל (15.7.2013)). לאחר שעיינתי בבקשה, על צרופותיה, ובתשובה לה, הגעתי לכלל מסקנה כי אין היא עומדת באמות מידה אלו ודינה להידחות.

10. בענייננו, פרשו באי כוחו של המבקש, בהרחבה ובבהירות, את נסיבותיו כמו גם את רכיבי סייג הצורך והשאלות שמתעוררות בהחלטתו על מקרים דומים. יחד עם זאת, וחרף אופן הצגת הדברים, לא שוכנעתי כי ההכרעה השיפוטית בענייניו של המבקש אכן מעלה שאלה משפטיות רחבה המצדיקה מתן רשות ערעור. בפסק דינו בחן בית המשפט המחוזי את תחולתו של סייג הצורך במקרה זה, על נסיבותיו, וככזה מתייחסת הכרעתו לענייניו הפרטי של המבקש ואינה מעוררת שאלה כללית (ראו והשוו: רע"פ 5188/17 פלוני נ' מדינת ישראל (18.4.2018)). ויודגש, כי אף שבית המשפט המחוזי התייחס לשאלה העומדת לפניו כשאלה משפטית הנוגעת לפרשנות הנכונה של סייג הצורך, הרי שגם ניסוח השאלה שבמחלוקת בפסק הדין, שאליה נזקק בית המשפט, מעלה כי זו מתייחסת לנסיבות ספציפיות, שעניינן כניסה לישראל ללא היתר לאחר שבעבר נדון המבקש בגין עבירה דומה ובקשתו לוועדת המאוימים נדחתה לגופה (ראו עמוד 2 לפסק דינו של בית המשפט המחוזי).

11. ככלל, הסייגים לאחריות הפלילית, וסייג הצורך בתוכם, נועדו לחול על מקרים מצומצמים המצדיקים זאת בשל נסיבותיהם ולא לשמש כללים מוחלטים המעמידים הגנה מפניהרשעה (ראו והשוו: בג"ץ 5100/94 הוועד הציבורי נגד עיניים בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג(4) 817, 842 (1999)). מפסק דינו של בית המשפט המחוזי לא משתמעת הקביעה לפיה כלל לא עומדסייג הצורך למי שנמצא כי הוא שווה שלא כדין בתחומי מדינת ישראל, אלא כי סייג זה יעמוד לו בנסיבות מסוימות אף אם מצומצמות מאוד.

12. לאור האמור לעיל, לא מצאתי כי עניינו של המבקש מעלה שאלה כללית המצדיקה מתן רשות ערעור או שנגרם לו עיוות דין או אי צדק מהותי.

13. הבקשה נדחת אפוא. ניתן צו איסור פרסום על כל פרט מפרטי המבקש.

ניתנה היום, ג' בסיון התשע"ט (6.6.2019).

ש ו פ ט